

Роман ПІЛАТ

аспірант освітньо-наукової програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В умовах реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні особливої ваги набуває ефективне управління на рівні територіальних громад. Одним із дієвих інструментів підвищення спроможності громад, оптимізації надання публічних послуг та реалізації спільних інфраструктурних і соціально-економічних проєктів є міжмуніципальне співробітництво. У країнах Європейського Союзу така співпраця давно стала основою успішного регіонального розвитку, забезпечуючи більш ефективне використання ресурсів і підвищення якості життя населення.

Для України, яка прагне інтеграції до європейського простору та водночас змушена реагувати на виклики війни й посткризової відбудови, запозичення та адаптація кращих європейських практик міжмуніципального співробітництва є надзвичайно актуальним завданням. Це відкриває нові можливості для стратегічного планування, консолідації громадських ініціатив та залучення міжнародної допомоги, а також для формування сильних і конкурентоспроможних громад в Україні.

Міжмуніципальне співробітництво в Європейському Союзі є важливим інструментом для розвитку місцевих громад та підвищення ефективності їх управління. Воно сприяє сталому розвитку регіонів, дозволяючи громадам об'єднувати ресурси для вирішення спільних проблем. У рамках ЄС таке співробітництво підтримується через принципи субсидіарності, багаторівневого врядування та територіальної згуртованості, закріплені в основоположних документах, таких як Європейська хартія місцевого самоврядування та Лейпцизька хартія сталого розвитку.

У Європейському Союзі міжмуніципальне співробітництво реалізується через низку успішних практик, що служать прикладами для інших регіонів. Однією з найбільш поширених є створення спільних комунальних підприємств для ефективного управління такими сферами, як водопостачання, утилізація відходів та енергозабезпечення. Це співробітництво дозволяє громадам знижувати витрати, забезпечуючи високу якість послуг.

Міжмуніципальне об'єднання Communauté de Communes du Pays de Serre-Ponçon у Франції об'єднує кілька муніципалітетів для спільного управління територіальним розвитком, економікою та навколишнім середовищем. Вони спільно працюють над проєктами, такими як управління водними ресурсами та розвиток туристичної інфраструктури [3].

Подібна форма співпраці реалізується і в Німеччині – об'єднання муніципалітетів Zweckverb and Wasserversorgung Nordostwürttemberg спільно управляє водопостачанням у регіоні Північно-Східної Вюртембергії. Вони координують будівництво та обслуговування водопровідних мереж, забезпечуючи ефективне постачання води мешканцям [6].

Прикладом міжмуніципального партнерства в Іспанії є об'єднання Mancomunidad Intermunicipal del Vinalopó, до якого входять міста Ельда, Петрель, Моновар та Сакс. Вони спільно працюють над управлінням водопостачанням, збором та утилізацією відходів, а також розвитком інфраструктури та туризму в регіоні [4].

Варто розглянути також італійський приклад міжмуніципального співробітництва – Unionedi Comuni Valdarno e Valdisieve, союз муніципалітетів, який об'єднує кілька громад для спільного управління послугами, такими як збір відходів, водопостачання, транспорт та інші муніципальні послуги [5].

Таким чином, міжмуніципальне співробітництво відіграє ключову роль у підвищенні ефективності управління на місцевому рівні. Приклади європейських країн демонструють, що об'єднання ресурсів і зусиль муніципалітетів дозволяє вирішувати масштабні інфраструктурні завдання, покращувати якість надання публічних

послуг і забезпечувати сталий розвиток регіонів. Такі форми співпраці сприяють економії коштів, підвищенню рівня життя мешканців і створенню більш стійких місцевих громад.

В Україні міжмуніципальне співробітництво почало розвиватися з початку 2000-х років, зокрема завдяки щорічному Всеукраїнському конкурсу проєктів місцевого самоврядування, а також підтримці міжнародних організацій, таких як GIZ, SDC, ПРООН, Європейська Комісія та інші. Потужним поштовхом стало прийняття Закону України «Про співробітництво територіальних громад» у 2014 р., який закріпив механізм співпраці на законодавчому рівні [1, с.26]. Проте, на початку співробітництво не було широко поширеним: у 2014 році укладено лише два договори. Однак з часом процес набув позитивної динаміки, і на 13 грудня 2024 року в реєстрі вже налічувалося 1173 договори [2].

Важливо зазначити, що незважаючи на закладені в законодавстві механізми ММС, його розвиток у країні залишається обмеженим через низку системних бар'єрів. Аналіз сучасних проблем у цій сфері є необхідним кроком до формування ефективної політики територіального управління (табл. 1).

Таблиця 1

Проблеми міжмуніципального співробітництва в Україні

Проблема	Опис
1. Низька інституційна спроможність громад	- брак персоналу, що здатний розробляти, адмініструвати та реалізовувати спільні міжмуніципальні проєкти; - відсутність досвіду стратегічного планування.
2. Обмежені фінансові ресурси	- малі та середні громади не мають змоги самостійно інвестувати у великі інфраструктурні або соціальні проєкти; - недостатня державна підтримка міжмуніципальних ініціатив.
3. Низький рівень довіри між громадами	- часто сусідні громади конкурують за інвестиції, ресурси чи вплив замість об'єднання зусиль; - побоювання втрати автономії або нерівноправного партнерства.
4. Правова невизначеність та складність реалізації	- в законі «Про співробітництво територіальних громад» передбачено п'ять форм ММС, проте механізми їх реалізації залишаються складними, а юридична практика – фрагментарною; - відсутність чіткого алгоритму створення і моніторингу проєктів.

Проблема	Опис
5. Брак успішних прикладів і поширення досвіду	- не налагоджена система передачі практичного досвіду між регіонами; - успішні кейси є поодинокими, і громади часто не знають про них або не вміють адаптувати.
6. Обмежений доступ до зовнішнього фінансування	- громади, які працюють самостійно, рідко відповідають вимогам міжнародних донорів щодо масштабу проєктів; - відсутність консультативної чи методичної допомоги в підготовці спільних грантових заявок.

Таким чином, розвиток міжмуніципального співробітництва в Україні гальмується через інституційну слабкість громад, обмежені фінансові ресурси, відсутність довіри та чітких правових механізмів. Для подолання цих проблем важливо не лише вдосконалити національну нормативно-правову базу, а й використовувати практики країн Європейського Союзу, де ММС стало звичною формою ефективного врядування.

Список використаних джерел

1. Гончарук Н. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11, № 2. С. 24–30.
2. Міністерство розвитку громад та територій України URL: <https://mtu.gov.ua>
3. Communauté de communes du Pays de Serre-Ponçon URL: <https://www.ccserreponcon.com>
4. Mancomunidad Intermunicipal del Vinalopó URL: <https://www.mancomunidadvinalopo.com/>
5. UnionediComuniValdarno e Valdisieve URL: <https://www.halleyweb.com/ucvald/hh/index.php>
6. Zweckverb and WasserversorgungNordostwürttemberg. URL: <https://www.now-wasser.de>